

Ur-Baptistisk Pingst brev 152

Väckelsens vägar fram till... - del 1

Vid Uppsala universitet doktorerade 1977 Sture Järpemo med avhandlingen: "Väckelse och kyrkans reform – Från religiös sällskapsbildning i Stockholm till inre mission och samfund 1771-1858" (Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Historico-Ecclesiastica Upsaliensia). För att visa på den kristna väckelsens vägar före och under baptismens och pingströrelsens – enligt mig: bibliskt präglade och apostoliskt nödvändiga frambrytande i Sverige, kommer jag att citera från avhandlingen i några brev. Både 1700- och 1800-talet kännetecknades – främst i huvudstaden Stockholm – av profana sällskapsbildningar för skilda syften, t.ex. vetenskap, musik, litteratur eller historia. Ett av de mera kända sällskapen är Kungl Vetenskapsakademien.

Järpemo skriver (sid. 2-3): "Det profana sällskapsbildandet hade också sina religiösa motsvarigheter. Pietism, herrnhutism och metodism var associationer parallella (klart andligt gott så långt, min anm. och enligt min uppf.) med de profana sammanslutningarna i det avseendet att de rekryterade sina ledare och deltagare oberoende av stånd eller samhällsklass. De profana kraven motsvarades av de religiösa: i regel omvändelse (plats för ett större Amen, min anm. och enligt min uppf.) och iakttagande av tillbörlig församlingstukt samt aktiv gemenskap. Ledarna utövade funktioner som regelmässigt vilade på prästståndets representanter. De nämnda trosriktningarna växte fram under en dubbel aspekt, dels som en kritik av samhället och dels som en kritik av prästerna. Några präster fångades upp av rörelserna och blev medlemmar i dessa.

I Sverige satte religionslagstiftningen gränser för religiösa associationer av här berört slag. Det måste därför göras undantag, när ett sällskap eller samfund med religiösa syften skulle bedriva verksamhet. Det krävdes kunglig sanktion. Därutöver kan sannolikt här som för de profana sällskapen räknas med vanliga statusaspekter, så sådan sanktion söktes. Samfundet Pro Fide et Christianismo erhöll (ett tacksägelseämne så här långt i efterhand, min anm. och enligt min uppf.) sådan 1771, den herrnhutiska Evangeliska brödräfsamlingen (mer att tacka Gud för, min anm. och enligt min uppf.) i Stockholm 1783.

Pro Fide har sina rötter i 1700-talets kristligt aktiva religiositet. Initiativtagare, hovpredikanten C M Wrangel, hade gjort resor på kontinenten under tidigare år. Närmast kom han från Nordamerika, där han verkat som prost över de svenska

församlingarna. Där inspirerades hans väckelse- och associationsintresse av den lutherske pietisten, pastor H M Mühlenberg, och metodisten G Whitfield. Under hemresan, 1768, sammanträffade han i England med John Wesley (mycket lämpligt i fråga om tro och väckelse, min anm.) och fick en mer ingående kännedom om metodismen samt om engelska sällskapsbildningar med lekmannainflytande." På sidan 4 i studien heter det i Järpemos avhandling: "Pro Fides verksamhet synes redan från starten ha varit livlig. Underrättelser flöt in, redigerades och förmedlades i form av trycksaker. Mellan åren 1788-1798, utgavs en tidskrift: 'Samlingar, rörande religion, seder och uppfostran.'"

Men på sidan 5 kan man läsa (och därmed går det att fastställa behovet av den andliga väckelse som i framtiden slog igenom, först med baptismen 1848 och senare med pingströrelsen 1913): "Trots att Pro Fide hade sina rötter i pietistisk och metodistisk väckelse, präglades sällskapet mer av upplysningens än väckelsens idéer. Sammanträdena var inga konventiklar. Kateketskolorna avsåg att reparera brister i ungdomens normala uppfostran. När eleverna gått ut sina klasser, övertogs de religiösa funktionerna helt av församlingens präster. Prästerskapet kom också alltmer att dominera sällskapet under 1800-talet."

I allt detta, med betydande andligt gott, gällde dock endast spädbarnsbegjutning som dop och ingen förkunnelse om dop i Anden förekom.

Sigvard Svärd